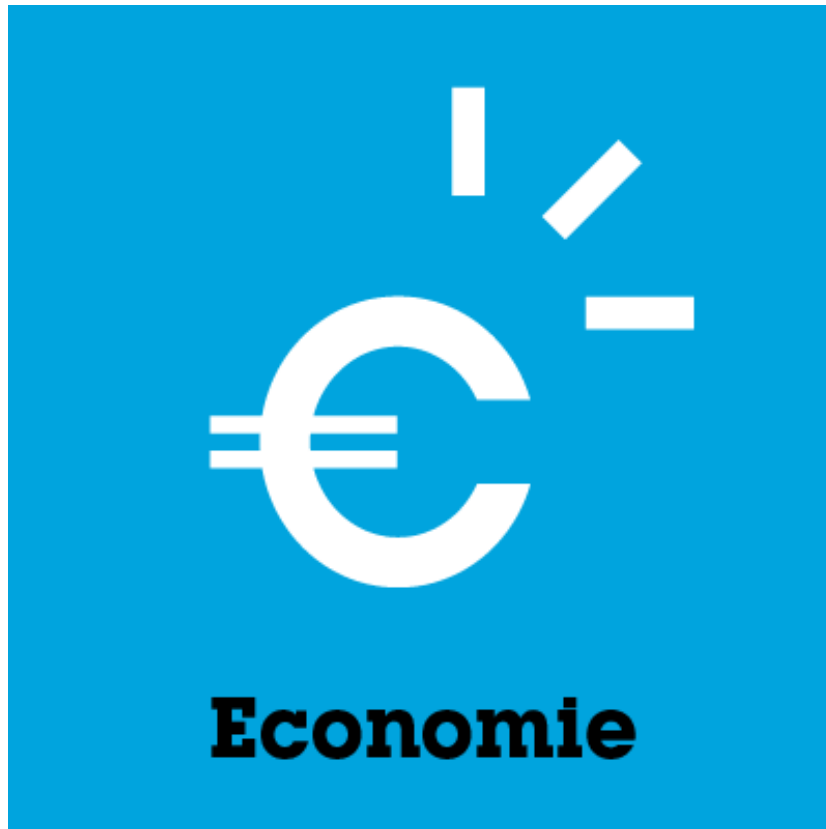

Antwoorden Oefenvragen

VWO

Examenjaar 2025-2026

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Markt (domein D)	5
1.1 Vraag en aanbod	5
1. Economie VWO 2021, tijdvak 1, vraag 15	5
2. Economie VWO 2018, tijdvak 1, vraag 17	6
1.2 Marktstructuur	7
3. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 3	7
4. Economie VWO 2019, tijdvak 1, vraag 21	8
1.3 Doelmatigheid en economische politiek	9
5. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 16	9
2. Ruilen over de tijd (domein E)	10
2.1 Intertemporele ruil	10
6. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 1	10
7. Economie VWO 2023, tijdvak 2, vraag 6	11
8. Economie VWO 2022, tijdvak 1, vraag 6	12
9. Economie VWO 2018, tijdvak 1, vraag 8	13
2.2 Registratie intertemporele ruil	14
10. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 11	14
11. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 7	15
12. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 7	16
13. Economie VWO 2021, tijdvak 1, vraag 14	17
14. Economie VWO 2021, tijdvak 3, vraag 6	18
15. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 12	19
3. Samenwerken en onderhandelen (domein F)	20
3.1 Speltheorie	20
16. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 15	20
17. Economie VWO 2016, tijdvak 2, vraag 10	21
3.2 Suboptimale situaties	22
18. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 17	22
19. Economie VWO 2022, tijdvak 2, vraag 17	23

20.	Economie VWO 2022, tijdvak 2, vraag 26	24
21.	Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 1	25
22.	Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 26	26
4.	Risico en informatie (domein G)	27
4.1	Risico	27
23.	Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 22	27
4.2	Risico verzekeren en asymmetrische informatie	28
24.	Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 2	28
4.3	Asymmetrische informatie in bedrijf	29
25.	Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 6	29
26.	Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 18	30
27.	Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 23	31
4.4	Beleggen	31
5.	Welvaart en groei (domein H)	32
5.1	Macro-economische kringloop	32
5.2	Structurele groei	32
5.3	Inkomen, welvaart en welzijn	33
28.	Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 22	33
29.	Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 25	34
5.4	Ongelijkheid en herverdeling	35
30.	Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 10	35
31.	Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 7	36
32.	Economie VWO 2021, tijdvak 2, vraag 21	37
33.	Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 10	38
5.5	Arbeidsmarkt en werkloosheid	39
34.	Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 22	39
6.	Goede tijden, slechte tijden (domein I)	40
6.1	Conjunctuur	40
35.	Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 19	40
6.2	Begrotingsbeleid	41
36.	Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 12	41
37.	Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9	42

6.3	Monetair beleid en de centrale bank	43
38.	Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 13	43
39.	Economie VWO 2023, tijdvak 2, vraag 17 en 18	44
40.	Economie VWO 2022, tijdvak 3, vraag 6	45
41.	Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 27	46
42.	Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 7	47
6.4	Conjunctuuranalyse met IS-MB-GA model (gesloten economie)	48
43.	Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 20	48
44.	Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 13 en 14	49
45.	Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 20	51
46.	Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 8	52

1. Markt

1.1 Vraag en aanbod

1. Economie VWO 2021, tijdvak 1, vraag 15

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 1 – vraag 15

Het verfbedrijf International Colors (IC) produceert een verfsoort voor roestend metaal. De directie bespreekt tijdens een vergadering de strategische keuzes die het bedrijf heeft om de winstgevendheid van de productie van deze specifieke verfsoort te verhogen. IC heeft op deze markt alleen concurrentie van Farbo die een vergelijkbare verfsoort op de markt brengt. Farbo streeft net als IC naar maximale totale winst en hanteert een prijs van 12 euro per liter verf.

De prijsafzetfunctie van IC luidt als volgt:

$$q_{ic} = -2 p_{ic} + 2 p_{fb} + 4$$

q_{ic} = hoeveelheid verkochte liters verf ($\times 100.000$)

p_{ic} = prijs van IC verf per liter in euro's

p_{fb} = prijs van Farbo verf per liter in euro's

Verder geldt voor IC: MK (marginale kosten) = 8 euro

Toon met behulp van een berekening aan dat IC 11 euro vraagt voor een liter verf bij de gegeven prijs van Farbo.

Maximumscore 3 punten

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $q_{ic} = -2p_{ic} + 2 \times 12 + 4 \rightarrow q_{ic} = -2p_{ic} + 28 \rightarrow p_{ic} = -0,5q_{ic} + 14$.
- $(TO = p_{ic} \times q_{ic})$.
 $(TO = (-0,5q_{ic} + 14) \times q_{ic})$.
 $(TO = -0,5q_{ic}^2 + 14q_{ic})$.
 $MO = -q_{ic} + 14$.
- $MO = MK: -q_{ic} + 14 = 8 \rightarrow q_{ic} = 6 \rightarrow p_{ic} = 11$.

2. Economie VWO 2018, tijdvak 1, vraag 17

Oefenvraag examen 2018 tijdvak 1 – vraag 17

Uit een onderzoek blijkt dat het beleid met betrekking tot het huren van woningen in verhouding weinig voordeel biedt aan mensen met middeninkomens. Zij hebben relatief weinig profijt van huurtoeslagen, die immers voornamelijk worden verstrekt aan huurders met lage inkomens. Ook profiteren mensen met middeninkomens in verhouding weinig van overheidsbeleid dat is gericht op de markt van koopwoningen. De onderzoeker analyseert allereerst de huurwoningmarkt, geldend voor mensen met de laagste inkomens. Hij gaat uit van standaardwoningen, waarbij elke huurder eenzelfde bedrag aan huurtoeslag ontvangt.

Daarvoor hanteert hij een model met een vraag- en een aanbodfunctie.

$$Q_v^t = -0,5P + 8$$

$$Q_a = P - 2$$

Zonder huurtoeslag zou de vraagfunctie de volgende gedaante hebben: $Q_v = -0,5P + 7$

Q_v^t = vraag naar huurwoningen met huurtoeslag ($\times 100.000$)

Q_v = vraag naar huurwoningen zonder huurtoeslag ($\times 100.000$)

Q_a = aanbod van huurwoningen ($\times 100.000$)

P = huur per maand ($\times \text{€ } 100$)

Laat met een berekening zien dat de huurtoeslag per standaardhuurwoning € 200 per maand bedraagt.

Maximumscore 1 punt

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- $Q_v = -0,5P + 7 \rightarrow P = -2 Q_v + 14$
- $Q_v^t = -0,5P + 8 \rightarrow P = -2 Q_v^t + 16$
- De vraaglijn verschuift met $16 - 14 = 2$ naar boven en dat betekent € 200 huurtoeslag per woning per maand.

Of

- Bij bijvoorbeeld een vraag naar 600.000 woningen geldt:

Zonder huurtoeslag:

- $6 = -0,5P + 7 \rightarrow 0,5P = 7 - 6 = 1 \rightarrow P = 2.$

Met huurtoeslag:

- $6 = -0,5P + 8 \rightarrow 0,5P = 8 - 2 = 2 \rightarrow P = 4$

- Dit is een prijsverschil van € 200, zijnde het effect van de huurtoeslag.

1.2 Marktstructuur

3. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 3

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 3

Het bedrijf Safetybell heeft een patent op de productie (en verkoop) van video-deurbellen. Deze deurbellen hebben een videocamera en een ingebouwd alarm, wat bijdraagt aan een gevoel van veiligheid. Safetybell streeft naar maximale winst.

De overheid vindt dat de videodeurbellen zorgen voor een betere veiligheid en dat daardoor de maatschappelijke kosten als gevolg van criminaliteit dalen. De overheid overweegt een subsidie te geven per videodeurbel aan de laagste inkomensgroepen.

Leg uit of door deze subsidie prijsdiscriminatie ontstaat.

Maximumscore 2 punten

Een juist antwoord bevat:

- een juiste uitleg of deelmarkten kunnen worden onderscheiden.
- een juiste uitleg of onderlinge doorverkoop nog steeds mogelijk is.
- een correcte conclusie dat prijsdiscriminatie niet ontstaat.

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Deelmarkten worden onderscheiden omdat alleen de laagste inkomens de subsidie zullen ontvangen.
- Na de aanschaf van een videodeurbel kunnen de laagste inkomens deze videodeurbel doorverkopen, waardoor ook de hogere inkomens profiteren van de subsidie.
- Er wordt aan een van de twee voorwaarden van prijsdiscriminatie voldaan, waardoor prijsdiscriminatie niet zal ontstaan.

indien drie elementen juist 2 punten

indien twee elementen juist 1 punt

indien een of geen element juist 0 punten

4. Economie VWO 2019, tijdvak 1, vraag 21

Oefenvraag examen 2019 tijdvak 1 – vraag 21

Twee bedrijven, Westeropslag (WOP) en Oostbox (OBX), verhuren containeropslagruimte aan particulieren in een land. Er is sprake van een heterogeen duopolie. Het land bestaat uit de regio's Oost en West. De afzet van de bedrijven wordt gemeten naar het aantal vierkante meter opslagruimte dat ze verhuren. OBX realiseert zestig procent van de totale eigen afzet in regio Oost, WOP 60% van de totale eigen afzet in regio West.

Met het oog op stijging van de kosten overweegt WOP om de verkoopprijs met tien procent te verhogen. WOP gaat ervan uit dat ook OBX een dergelijke stap overweegt. WOP onderzoekt de marktverhoudingen en de effecten op de omzet van een verandering van de prijs (matrix 1). In de uitgangssituatie verhuurt WOP 36.500 m² opslagruimte.

Matrix 1 prijscombinaties en verwachte omzet (× 1.000 euro's)

		OBX	
		P*	
WOP	5	182,5; 146,3	195,8; 136,2
	5,50	173,3; 156,9	187,8; 147,9

* prijzen per m² opslagruimte

Bereken het marktaandeel van WOP, gemeten in afzet, in de uitgangssituatie.

Maximumscore 1 punt

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Opslagruimte OBX = $\frac{146.300}{5,30} = 27.604 \text{ m}^2$.
- Marktaandeel WOP = $\frac{36.500}{36.500 + 27.604} \times 100\% = 56,9\%$.

1.3 Doelmatigheid en economische politiek

5. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 16

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 16

De overheid wil in de periode tot 2030 de binnenlandse uitstoot van stikstof door producenten beperken via een heffing, onder andere voor de vervuilende staalindustrie. Econoom Piethaan analyseert de effecten van een eventuele stikstofheffing.

Geef een verklaring dat een stikstofheffing via de producenten kan leiden tot een afname van de stikstofuitstoot door producenten.

Maximumscore 1 punt

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Producenten kunnen, om de heffing te voorkomen, investeren in schonere technieken, waardoor de stikstofuitstoot daalt.
- Producenten kunnen een deel van de heffing afwentelen op de consumenten, waardoor de vraag daalt en dus de productie daalt. Hierdoor daalt de stikstofuitstoot.

2. Ruilen over de tijd

2.1 Intertemporele ruil

6. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 1

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 1

Superstream is een internationaal opererend bedrijf dat abonnementen aanbiedt waarbij klanten tegen een vast jaarbedrag onbeperkt content (films en series) kunnen kijken op telefoon, tablet en tv (streamen). Superstream koopt deze content in bij productiemaatschappijen, deels gefinancierd met nieuw afgesloten kredieten. Het aanbieden van streamingsdiensten vereist forse investeringen in content (eigen films en series) en serverparken (voor het opslaan van data / de content).

Superstream opereert op een oligopolistische markt en voert een nietkostendekkende prijs. Onder invloed van het stijgende marktaandeel en de aanwezigheid van schaalvoordelen verwacht het bestuur de komende jaren echter wel winst te boeken.

Leg uit dat er sprake is van ruilen over tijd bij het beleid van Superstream.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een goed antwoord is:

- Superstream heeft nu nieuwe kredieten afgesloten en via deze leningen bedrijfsinvesteringen naar voren gehaald.
- Om later deze leningen af te lossen (en rentebetalingen) te doen waardoor zij later minder besteden / investeren.

7. Economie VWO 2023, tijdvak 2, vraag 6

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 6

In een land kunnen studenten zelf hun vervolgopleiding in het hoger onderwijs financieren door middel van een lening bij de overheid. Na het afronden van de opleiding moet deze worden terugbetaald. De overheid heeft een voorwaarde toegevoegd aan het leenstelsel om jongeren aan te zetten tot studeren, ondanks de risico's van lenen. De voorwaarde is dat de aflossingsperiode van de opgebouwde studieschuld 35 jaar wordt (langer dan de standaard periode voor aflossingen van langlopende schulden).

Verklaar hoe de voorwaarde het leenrisico van een student vermindert.

Maximumscore 1 punt

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Studenten kunnen de opgebouwde studieschuld over 35 jaar aflossen, zodat ze bij eventuele betalingsproblemen / een lager inkomen de aflossingen kunnen uitstellen naar later, en het risico van lenen dus lager wordt.

8. Economie VWO 2022, tijdvak 1, vraag 6

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 6

Beau is een afgestudeerd psycholoog en huurt sinds 1 januari 2017 een kamer. Per 1 januari 2019 heeft ze een vast arbeidscontract en wil ze een eigen huis kopen. Ze kan een hypotheek krijgen van € 200.000 op basis van haar inkomen.

Leg uit dat er bij de aankoop van een eigen huis met een hypothecaire lening sprake is van ruilen over de tijd.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door middel van het hypothecaire krediet wordt consumptie vervroegd, want ze kan nu al het huis kopen.
- Later zal ze minder bestedingsmogelijkheden hebben / kunnen consumeren door de aflossingen aan de hypotheekverstrekker.

9. Economie VWO 2018, tijdvak 1, vraag 8

Oefenvraag examen 2018 tijdvak 1 – vraag 8

Verklaar waarom banken in problemen kunnen komen als de nominale rente negatief zou worden.

Maximumscore 1 punt

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Als de nominale rente negatief zou worden, zal het publiek (op grote schaal) kunnen kiezen voor het aanhouden van contant geld in plaats van tegoeden bij banken. Banken zullen hierdoor veel minder liquiditeiten hebben ter dekking van door hen te verlenen kredieten.

2.2 Registratie intertemporele ruil

10. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 11

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 11

Leg uit dat een hogere pensioenleeftijd kan leiden tot een hogere koopkracht van de huidige premieplichtigen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij het verhogen van de pensioenleeftijd neemt het aantal premieplichtigen toe waardoor de totale inkomsten stijgen / neemt het aantal uitkeringsgerechtigden af, waardoor de totale uitgaven dalen.
- Hierdoor kan de premie dalen en het netto-inkomen / de koopkracht van de premieplichtigen kan stijgen.

11. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 7

Leg uit dat er bij de pensioenen sprake is van ruilen over tijd.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Werknemers betalen nu premie waardoor zij consumptie uitstellen.
- Vanaf de pensioenleeftijd wordt het opgebouwde vermogen weer uitgekeerd waardoor de consumptie later kan toenemen.

12. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 7

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 7

Het land Mañan heeft een waardevast staatspensioen dat via het omslagstelsel wordt gefinancierd. Het aanvullend pensioen belooft dit staatspensioen aan te vullen tot een vast, totaalbedrag van 70% van het laatstverdiende (nominale) brutoloon. Het totale pensioen is daarmee niet waardevast. Werknemers moeten een aanvullend pensioen opbouwen bij één van de commerciële pensioenfondsen die het kapitaaldekkingstelsel gebruiken. De nominale brutolonen veranderen niet.

Is er bij het staatspensioen of bij het aanvullend pensioen sprake van intergenerationele ruil? Leg je antwoord uit.

Maximumscore 2 punten

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Bij het staatspensioen worden de pensioenuitkeringen van de huidige gepensioneerden gefinancierd door de premies die de huidige werkenden betalen. Er is dus sprake van intergenerationele ruil.
- Bij het aanvullend pensioen is er sprake van private besparingen. De pensioenuitkering is direct gekoppeld aan de zelf ingelegde premies. Bij het aanvullend pensioen is dus geen sprake van intergenerationele ruil (en bij het staatspensioen wel).

13. Economie VWO 2021, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 1 – vraag 14

Als de rente op de vermogensmarkt daalt, dan kunnen de pensioenpremies in de toekomst verder worden verhoogd.

Leg uit dat een lage rente op de vermogensmarkt een oorzaak kan zijn voor het verhogen van de pensioenpremies.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Door een lage rente op de vermogensmarkt is het rendement op (een deel van de) beleggingen van pensioenfondsen laag / lager dan verwacht/
- Door het lagere rendement zullen pensioenfondsen (bij de garantie van een levenslang pensioen) de pensioenpremies moeten verhogen om eenzelfde pensioen te kunnen garanderen.

14. Economie VWO 2021, tijdvak 3, vraag 6

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 6

Het pensioen bestaat in een land voor de meeste mensen uit AOW en (tegelijktijd) het aanvullend pensioen. De AOW wordt betaald uit premies die onderdeel zijn van de inkomensheffing, en is bestemd voor iedere ingezetene, ongeacht of men heeft gewerkt. Het aanvullend pensioen wordt gefinancierd volgens het kapitaaldeckingsstelsel. De betaalbaarheid van de pensioenen is onder druk komen te staan door onderstaande demografische ontwikkelingen:

- A: de laatste jaren is het aantal gepensioneerden toegenomen, terwijl de werkzame beroepsbevolking constant is gebleven.
- B: de levensverwachting in dit land neemt toe.

Een econoom stelt dat bij de aanvullende pensioenen slechts één van deze twee ontwikkelingen tot financieringsproblemen leidt.

Leg voor beide ontwikkelingen uit of deze tot financieringsproblemen leiden bij de aanvullende pensioenen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De toename van het aantal pensioengerechtigden (A) leidt niet tot financieringsproblemen omdat deze mensen zelf (in principe) tijdens hun werkzame leven premies hebben betaald en dat uitgekeerd zullen krijgen.
- De toename van de levensverwachting (B) leidt tot financieringsproblemen, omdat een gelijkblijvend (uit premies en beleggingen bijeengebracht) kapitaal beschikbaar is terwijl over een langere periode uitkeringen moeten worden gedaan.

15. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 12

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 12

Bezuinigingen van de overheid verlagen de binnenlandse bestedingen en leiden tot een positief overheidssaldo. Het positieve overheidssaldo leidt via de vermogensmarkt ertoe dat de binnenlandse bestedingen toch kunnen toenemen.

Leg uit dat een positief overheidssaldo via de vermogensmarkt kan leiden tot toenemende binnenlandse bestedingen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij een positief overheidssaldo daalt de vraag naar kapitaal en daalt de rente (bij een gelijkblijvend aanbod).
- Hierdoor worden investeringen aantrekkelijker / sparen minder aantrekkelijk. De investeringen / consumptie stijgen waardoor de binnenlandse bestedingen (per saldo) kunnen toenemen.

3. Samenwerken en onderhandelen

3.1 Speltheorie

16. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 15

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 15

Een ondernemster opent in 2023 ijssalon Guarda. Guarda is de eerste ijssalon binnen een groot gebied, waardoor ze een monopoliepositie heeft. [...]

Begin 2025 raakt Guarda de monopoliepositie kwijt door de opening van ijssalon Orso Bianco. Deze ijssalon heeft dezelfde productiekosten als Guarda. Orso Bianco treedt toe met een lagere prijs. Consumenten zien de ijsjes van Orso Bianco als perfect substituut voor de ijsjes van Guarda, waardoor beide salons via een prijzenoorlog in een gevangenendilemma kunnen belanden.

Leg uit dat Guarda en Orso Bianco in een gevangenendilemma kunnen belanden als consumenten de ijsjes als perfecte substituten zien.

Maximumscore 2 punten

Een juist antwoord bevat in relatie tot de context:

- Een uitleg dat beide ijssalons een dominante strategie hebben om de prijs te verlagen.
- Een uitleg dat voor beide de omzet / winst zal dalen en er hierdoor een gevangenendilemma ontstaat.

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De consument let alleen op de prijs (omdat ijsjes als perfect substituut worden gezien). Beide zaken zullen de prijs net iets lager willen vaststellen dan de concurrent (om alle vraag aan te trekken). De dominante strategie voor beide ijssalons is dan het (steeds verder) verlagen van de prijs.
- Dit leidt tot een suboptimale uitkomst / gevangenendilemma, omdat ze beide een lagere omzet / winst hebben dan in de uitgangssituatie.

17. Economie VWO 2016, tijdvak 2, vraag 10

Oefenvraag examen 2016 tijdvak 2 – vraag 10

Multinationale ondernemingen moeten in principe in alle landen waar ze gevestigd zijn winstbelasting betalen. Overheden kunnen geneigd zijn om dergelijke bedrijven te lokken met lagere tarieven voor de winstbelasting, om de eigen economie te stimuleren. Een econoom beargumenteert de stelling dat bij deze vorm van 'belastingconcurrentie' overheden in een positie komen die kan worden beschouwd als een gevangenendilemma, ervan uitgaande dat deze hun totale belastingopbrengsten op peil willen houden.

Licht de stelling van de econoom toe.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

- Overheden van landen willen graag multinationals lokken, in de verwachting hiermee extra (productie en) belastingopbrengsten te realiseren. Voor elke nationale overheid geldt daarom als dominante strategie om voor multinationals de tarieven van winstbelasting te verlagen.
- Als meerdere landen dit beleid uitvoeren (vindt er per saldo weinig verschuiving van productie plaats en) ontstaat er een suboptimaal Nash evenwicht, aangezien de opbrengsten van winstbelasting voor elke nationale overheid lager zullen uitvallen.

3.2 Suboptimale situaties

18. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 17

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 17

De overheid investeert in de ontwikkeling van menselijk kapitaal bij haar bevolking door onderwijs te financieren. Middelbare scholen ontvangen elk jaar een bepaald bedrag dat ze aan personeel en het onderhoud van het gebouw mogen besteden. Deze financiering heet de lumpsum en is een vast bedrag per leerling.

Leg uit dat de lumpsum-financiering van middelbare scholen de positief externe effecten van de ontwikkeling van menselijk kapitaal internaliseert.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Onderwijs (aan de bevolking) levert positieve externe effecten op, want een beter opgeleide bevolking leidt tot maatschappelijke baten (hoger bbp, meer belastingopbrengsten).
- Door toekenning van de lumpsum / subsidie wordt de prijs van het onderwijs verlaagd, waardoor deze positieve externe effecten worden geïnternaliseerd.

19. Economie VWO 2022, tijdvak 2, vraag 17

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 17

De gemeente Berndonk ziet startups (startende ondernemers) als de motor van de lokale economie. Om meer startups aan te trekken, investeert de gemeente in de renovatie en verbouwing van een verlaten textiel fabriek ter grootte van 25.000 vierkante meter (m^2). De fabriek wordt geschikt gemaakt voor de vestiging van uitsluitend startende ondernemers.

De gemeente begroot bij de verbouwing en verkoop van de fabriek een initieel verlies. Op de lange termijn verwacht de gemeente geen verlies vanwege het optreden van positieve externe effecten.

Verklaar de verwachting van de gemeente.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de investering zullen bedrijven zich gaan vestigen in de gemeente. Dit kan leiden tot een toename van andere bedrijvigheid (door de aanwezigheid van de startups) / een toename van gezinnen die naar de gemeente verhuizen / een toename van toekomstige OZB-inkomsten.
- Dit zijn baten die niet in de prijs zijn inbegrepen (positieve externe effecten). Door deze baten kan de gemeente op termijn meer verdienen en daarmee het initiële verlies compenseren.

20. Economie VWO 2022, tijdvak 2, vraag 26

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 26

Onderzoekers van de Wereldgezondheidsorganisatie hebben aangetoond dat overmatige consumptie van suikerhoudende frisdranken leidt tot veel overgewicht en diabetes in de Filipijnen. De Filipijnse overheid heeft daarom een heffing van 13% op de prijs van 45 peso's per liter suikerhoudende frisdrank gelegd.

Verklaar dat de consumptie van suikerhoudende frisdranken kan leiden tot negatieve externe effecten.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Consumptie van suikerhoudende frisdrank leidt tot overgewicht/diabetes/ziekte. Hierdoor neemt de vraag naar gezondheidszorg toe en nemen daarmee de zorgkosten toe.
- Deze extra zorgkosten worden niet (of gedeeltelijk) door de frisdrankconsumenten zelf betaald.

21. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 1

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 1

In een land gaan inwoners voor zorgbehandelingen naar zorgaanbieders zoals huisartsen, fysiotherapeuten of ziekenhuizen. De overheid van het land bewaakt en controleert de kwaliteit van de geleverde zorg.

Is een zorgbehandeling een collectief goed? Motiveer je antwoord.

Maximumscore 1 punt

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Nee, er is geen sprake van een collectief goed want een zorgbehandeling is rivaliserend: als iemand een zorgbehandeling krijgt, kan iemand anders deze niet krijgen.
- Nee, er is geen sprake van een collectief goed want zorgaanbieders kunnen mensen uitsluiten als de zorgvragers niet (kunnen) betalen voor de zorgbehandeling.

22. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 26

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 26

Een econoom onderzoekt de mogelijkheid voor boeren om over te stappen van traditioneel geteelde groente (met milieuschade) naar biologisch geteelde groente (zonder milieuschade). Dit betekent een forse investering omdat biologische telers meer grond nodig hebben om dezelfde hoeveelheid groenten te produceren. Voor de biologische teelt is dit nodig, omdat stukken grond langere tijd niet worden gebruikt, waardoor de grond langer vruchtbaar blijft.

Leg uit of er bij een investering voor biologische teelt sprake is van verzonken kosten.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij biologische teelt wordt extra land aangeschaft, dat eventueel (als de biologische teelt niet doorgaat) alternatief kan worden aangewend (voor andere teelt / verhuur / verkoop / woningbouw). Er is dus geen sprake van verzonken kosten.

4. Risico en informatie

4.1 Risico

23. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 22

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 22

De laatste jaren worden steeds meer ondernemingen getroffen door hackers. Een onderneming ervaart dan financiële schade, bijvoorbeeld als de toegang tot de webshop is geblokkeerd. Een verzekeraar biedt per 1-1-2023 een cyberrisicoverzekering aan die alle financiële schade als gevolg van een hack dekt. Ook biedt de verzekering juridische hulp aan en zullen cyberspecialisten de hack verhelpen. De verzekering wordt aangeboden aan zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp'ers) en overige ondernemingen (zie tabel 1).

Tabel 1: Financiële gegevens verzekeraar in 2023

	zzp'ers	overige ondernemingen
aantal ondernemingen	3.500	500
gemiddelde schade bij een hack	€ 250.000	€ 1.250.000
kans op een hack	0,05	0,02
administratiekosten per verzekerde (variabele kosten)	€ 100	€ 200
totale constante kosten per klantengroep	€ 280.000	€ 200.000

Bij welke van de twee klantengroepen is het risico voor de verzekeraar het hoogst? Verklaar je antwoord.

Maximumscore 1 punt

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Het risico (verwachte schadekosten) is bij overige ondernemingen het hoogst, omdat deze kosten bij deze bedrijven 5x zo hoog zijn en de kans op een hack maar 2,5x zo klein is vergeleken met de zzp'ers.
- Het risico bij zzp'ers is $250.000 \times 0,05 = € 12.500$. Het risico bij overige ondernemingen is $1.250.000 \times 0,02 = € 25.000$. Het risico is het hoogst bij overige ondernemingen.

4.2 Risico verzekeren en asymmetrische informatie

24. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 2

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 2

De overheid vindt dat iedereen in het land recht heeft op gezondheidszorg. Om de kosten te kunnen dekken, komt er een verplichte zorgverzekering. Zorgverzekeraars kunnen verzekerden niet weigeren. Verzekerden betalen maandelijks premie aan een zorgverzekeraar. De zorgverzekeraars zijn niet in staat om vooraf te bepalen of de verzekerden goede of slechte risico's zijn.

Leg uit of averechtse selectie kan optreden binnen de zorgverzekeringen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Er is geen sprake van averechtse selectie omdat binnen de markt van zorgverzekeringen sprake is van een verplichte verzekering.
- Hierdoor moeten de goede risico's zich ook verzekeren / hierdoor worden de goede risico's niet uit de markt gedreven

4.3 Asymmetrische informatie in bedrijf

25. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 6

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 6

Zorgverzekeraars zijn actief op een heterogene oligopolistische markt, waarbij hun zorgverzekeringen verschillen in voorwaarden en premies. Vergelijkingsites vergelijken deze voorwaarden en premies van de verschillende zorgverzekeringen. Consumenten kunnen via zo'n vergelijkingsite een zorgverzekering afsluiten.

Per afgesloten verzekering betalen zorgverzekeraars een vaste vergoeding aan een vergelijkingsite. De econoom: "Uit mijn onderzoek blijkt dat vergelijkingsites onderhandelen met de verzekeraars over de hoogte van de (vaste) vergoeding per afgesloten verzekering. Hierdoor ontstaat een principaal-agentprobleem tussen de consument (de principaal) en de vergelijkingsite (de agent)."

Leg uit dat er sprake kan zijn van een principaal-agentprobleem.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Er is sprake van tegengestelde belangen: de consument / verzekeringsnemer (principaal) wil de goedkoopste / beste verzekering, de vergelijkingsite (agent) kan verzekeringen adviseren waar de vergelijkingsite zelf belang bij heeft / waar ze zelf de hoogste bijdrage voor ontvangt.
- Er is sprake van asymmetrische informatie: de verzekeringsnemer / consument weet niet of de vergelijkingsite in het belang van de verzekeringsnemer adviseert.

26. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 18

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 18

De overheid investeert in de ontwikkeling van menselijk kapitaal bij haar bevolking door onderwijs te financieren. Middelbare scholen ontvangen elk jaar een bepaald bedrag dat ze aan personeel en het onderhoud van het gebouw mogen besteden. Deze financiering heet de lumpsum en is een vast bedrag per leerling.

Scholen streven naar een zo hoog mogelijk aantal leerlingen en besteden daarom een groot deel van de lumpsum aan marketing. De Inspectie van het Onderwijs is uitsluitend gericht op het controleren van de kwaliteit van het geboden onderwijs.

Leg uit of er sprake is van een principaal-agentprobleem tussen de inspectie en de scholen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De school (de agent) moet onderwijs aanbieden voor de inspectie (de principaal). Er is sprake van asymmetrische informatie: de inspectie heeft geen zicht op hoe schoolbesturen de lumpsum besteden.
- Er zijn tegengestelde belangen: De inspectie wil kwalitatief goed onderwijs. Schoolbesturen willen zoveel mogelijk leerlingen aantrekken (door lumpsum te gebruiken voor marketing). Er is dus sprake van een principaal-agentprobleem.

27. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 23

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 23

De laatste jaren worden steeds meer ondernemingen getroffen door hackers. Een onderneming ervaart dan financiële schade, bijvoorbeeld als de toegang tot de webshop is geblokkeerd. Een verzekeraar biedt per 1-1-2023 een cyberrisicoverzekering aan die alle financiële schade als gevolg van een hack dekt. Ook biedt de verzekering juridische hulp aan en zullen cyberspecialisten de hack verhelpen. De verzekering wordt aangeboden aan zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp'ers) en overige ondernemingen.

Een expert stelt: "Bij werknemers in loondienst is de kans op een hack vanwege onvoorzichtig handelen groter dan bij zzp'ers. Dat komt doordat er bij overige ondernemingen sprake is van een principaal-agentprobleem en bij zzp'ers niet."

Leg uit dat er bij overige ondernemingen sprake is van een principaalagentprobleem en bij zzp'ers niet.

Maximumscore 3 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Er is sprake van een principaal-agentprobleem bij overige ondernemingen, omdat de agent (de werknemer) moet handelen in het belang van de principaal (de werkgever). Er is sprake van tegengestelde belangen: bij een hack draagt de werknemer in loondienst niet het risico van de hack / de werknemer loopt geen risico op inkomstenderving (maar de principaal).
- Er is sprake van asymmetrische informatie, omdat de werkgever niet kan controleren of de werknemers de voorschriften volgen / serieus nemen.
- Bij zzp'ers is er geen principaal-agentprobleem, omdat zzp'ers zowel principaal als agent zijn (bij nalatig handelen door de zzp'er draagt de zzp'er ook de gevolgen van een lager inkomen).

4.4 Beleggen

-

5. Welvaart en groei

5.1 Macro-economische kringloop

-

5.2 Structurele groei

-

5.3 Inkomen, welvaart en welzijn

28. Economie VWO 2025, tijdvak 1, vraag 22

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 22

De overheid kan de overheidsbestedingen verhogen. Dit heeft twee gevolgen voor het groen bbp.

Leg uit dat door de hogere overheidsbestedingen het groen bbp zowel kan dalen als kan stijgen.

Maximumscore 3 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Hogere overheidsbestedingen leiden tot een hoger bbp. Als het saldo van de monetaire waarde (verbetering - schade) van het milieu positief of 0 is, stijgt het groen bbp. of Hogere overheidsbestedingen leiden tot een hoger bbp. Als het saldo van de monetaire waarde (verbetering - schade) van het milieu negatief is, en kleiner dan de bbp stijging dan stijgt het groen bbp.
- Hogere overheidsbestedingen leiden tot een hoger bbp. Als het saldo van de monetaire waarde (verbetering - schade) van het milieu negatief is en groter dan de bbp stijging, dan daalt het groen bbp.

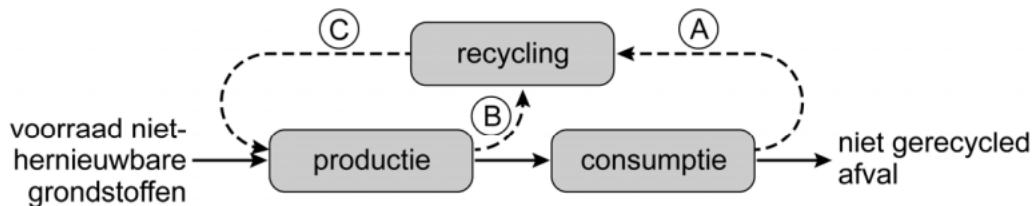
29. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 25

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 25

Milieu-economen pleiten voor een circulaire economie. Bij een circulaire economie wordt afval zoveel mogelijk vermeden en het afval dat nog ontstaat, wordt hergebruikt. Een onderzoeksbureau analyseert de mogelijkheden om de economie meer circulair te maken (zie figuur 1). Het onderzoeksbureau neemt aan dat recycling minder milieuvriendelijk is dan productie met niet-hernieuwbare grondstoffen.

Figuur 1 de lineaire en circulaire economie

Legenda:

- > goederenstroom bij een lineaire economie
- - -> goederenstroom die de economie circulair maken

Milieu-economen stellen: een circulaire economie kan in de toekomst het groen bbp verhogen.
Leg uit dat een circulaire economie het groen bbp kan verhogen.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat in relatie tot de context:

Een correcte afweging tussen de verandering van het bbp en de verandering van de (monetaire) milieuschade.

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- In een circulaire economie neemt de productie via gerecyclede grondstoffen toe ten opzichte van de niet-gerecyclede productie. Dit is minder milieuvriendelijk.
- Dit betekent dat de (monetaire) schade aan het milieu bij gelijkblijvende productie daalt waardoor het groen bbp kan stijgen.

5.4 Ongelijkheid en herverdeling

30. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 10

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 10

In 2020 veroorzaken recessies in de Verenigde Staten, in het buurland Venezuela en in de Europese Unie een krimpend reëel bruto binnenlands product van Aruba. Met name het toerisme, waar relatief veel huishoudens werkzaam zijn tegen lage inkomens, loopt aanzienlijk terug. Hierdoor kan de Gini-coëfficiënt van de primaire inkomens stijgen.

Leg uit dat de Gini-coëfficiënt van de primaire inkomens kan stijgen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Doordat de lagere inkomens minder werk hebben, ontvangen ze minder inkomen uit arbeid / ondernemerschap / kapitaal / natuur.
- De relatieve inkomensverschillen tussen arm en rijk worden groter en dus stijgt de Gini-coëfficiënt van de primaire inkomens.

31. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 7

Leg uit dat bij progressieve inkomstenbelastingen de effectieve vraag in een economische neergang minder hard daalt dan bij proportionele inkomstenbelastingen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het progressieve belastingstelsel zal een daling van het bbp leiden tot een relatief minder sterke daling van het (totale) besteedbaar inkomen,
- waardoor consumptie / bestedingen relatief minder daalt/dalen (en daarmee dus de geaggregeerde vraag).

32. Economie VWO 2021, tijdvak 2, vraag 21

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 2 – vraag 21

In een euroland belast de overheid in 2019 de winstuitkeringen (dividenden) van binnenlandse en buitenlandse beleggers met een tarief van 15%. De eerste € 10.000 wordt vrijgesteld van belasting.

Is de dividendbelasting in 2019 een voorbeeld van een degressieve, een progressieve of een proportionele belasting? Motiveer je keuze.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

- Progressieve belasting.

Een voorbeeld van een juiste motivering is:

- Er is sprake van een proportioneel tarief met een vaste vrijstelling. Dit leidt tot een progressief tarief doordat de vrijstelling met het stijgen van het dividendbedrag een steeds kleiner voordeel oplevert / het stijgen van het dividendbedrag tot een stijgend gemiddeld heffingspercentage leidt.

33. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 10

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 10

Leg uit dat een verhoging van de inkomstenbelasting leidt tot een grotere belastingwig en dat daardoor het bbp kan dalen.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de belastingverhoging zal het verschil tussen de loonkosten en het nettoloon van werknemer stijgen / stijgt de marginale belastingdruk (de wig), waardoor het nettoloon van werknemers daalt.
- Dit vermindert de prikkel om te werken waardoor de economische activiteit daalt. Hierdoor daalt het arbeidsaanbod en dus de productie (en dus het bbp).

of

- Dit leidt tot een daling van de consumptie waardoor de vraag naar goederen/diensten daalt. Hierdoor daalt de productie (en dus het bbp).

5.5 Arbeidsmarkt en werkloosheid

34. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 22

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 22

Een regeringspartij doet twee voorstellen om de arbeidsmarkt te flexibiliseren:

- Het ontslagrecht moet worden versoepeld (= voor werkgevers moet het makkelijker worden om werknemers te ontslaan).
- De opzegtermijn moet korter worden (= de periode dat een werknemer met een vast contract verplicht moet doorwerken na ontslag door de werknemer / werkgever).

Leg uit dat de versoepeling van het ontslagrecht leidt tot minder risico bij werkgevers en daardoor tot een toename van de werkgelegenheid.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De versoepeling van het ontslagrecht zorgt ervoor dat bedrijven minder loonkosten hebben wanneer zij ervoor kiezen iemand te ontslaan. Dit vermindert het risico op hoge kosten.
- Bedrijven hebben hierdoor sneller een prikkel om werknemers aan te nemen, waardoor de werkgelegenheid stijgt.

6. Goede tijden, slechte tijden

6.1 Conjunctuur

35. Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 19

Oefenvraag voorbeeldopgaven 2022 – vraag 19

In een land was in 2019 de output gap nul. Als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen in 2020 daalde echter zowel het consumentenvertrouwen als het producentenvertrouwen sterk. Hierdoor belandde de economie in een fase van onderbesteding.

Leg uit dat een daling van het consumentenvertrouwen zal leiden tot een situatie van onderbesteding.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door een daling van het consumentenvertrouwen zal de autonome consumptie afnemen. Hierdoor daalt de effectieve vraag. Er ontstaat een lager nationaal inkomen / een negatieve output gap (waarbij de productie lager dan het productiepotentieel). Dit is een situatie van onderbesteding.

6.2 Begrotingsbeleid

36. Economie VWO 2025, tijdvak 2, vraag 12

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 12

Arbeidsmigranten in de Europese Unie (EU) sturen vaak maandelijks een deel van hun inkomen naar hun gezinnen in het land van herkomst (bijvoorbeeld naar een Afrikaans land) om hen te onderhouden of onderwijs te financieren. Als het land van herkomst in een laagconjunctuur belandt, zullen migranten in de EU een groter bedrag overmaken.

Leg uit dat de inkomensoverdrachten anticyclische effecten hebben tijdens een laagconjunctuur in het land van herkomst.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- (Immigranten zullen tijdens een laagconjunctuur meer geld overmaken naar hun familie.) Hierdoor zullen de bestedingen minder afnemen dan zonder deze inkomensoverdrachten.
- In een laagconjunctuur zullen de extra bestedingen de daling van de productie / bbp (in het Afrikaanse land) afzwakken.

37. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 9

Leg uit dat een verhoging van de inkomstenbelasting door het uitverdieneffect, een beperkt effect heeft op de staatsschuld.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een belastingverhoging leidt tot een lager besteedbaar inkomen, waardoor de consumptie daalt en daarmee (via de effectieve vraag en productie) het inkomen. De opbrengsten van de inkomstenbelasting / indirecte belastingen dalen (uitverdieneffect).
- Hierdoor zullen de belastinginkomsten minder stijgen dan verwacht waardoor de daling van de staatsschuld ook beperkt is.

6.3 Monetair beleid en de centrale bank

38. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 13

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 13

Wanneer Nederlandse exporteurs handelen met bedrijven buiten de eurozone, kan gekozen worden voor betaling in euro's of in de vreemde valuta. Als wordt afgesproken om te betalen in vreemde valuta, bestaat het risico dat tussen het moment van afsluiten van de koopovereenkomst en het moment van betaling de wisselkoersen veranderen. Dit is een valutarisico dat voor Nederlandse exporteurs nadelig kan uitpakken.

Leg uit dat een betaling in vreemde valuta voor Nederlandse exporteurs nadelig uitpakt bij een tussentijdse appreciatie van de euro.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij een (tussentijdse) appreciatie van de euro wordt de andere munt (in euro's) relatief minder waard.
- Contracten afgesloten in de vreemde valuta leveren de Nederlandse bedrijven minder euro's op (en dat is nadelig).

39. Economie VWO 2023, tijdvak 2, vraag 17 en 18

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 17 en 18

De Japanse Centrale Bank (JCB) heeft een dual mandaat. Dit heeft geleid tot ruim monetair beleid: het rentepercentage waarvoor Japanse banken geld lenen bij de JCB is op 1 januari 2020 verlaagd van 0,35% naar 0,1%.

Het beleid leidde tot een scherpe daling van de waarde van de yen ten opzichte van andere valuta. De Japanse yen is met 20% gedevalueerd ten opzichte van de dollar tot een waarde van 0,00793 Amerikaanse dollar.

Vraag 17: Bereken de wisselkoers van de dollar in yen voor de depreciatie.

Vraag 18: Leg uit hoe het rentebeleid van de JCB leidt tot een depreciatie van de yen ten opzichte van de dollar.

Maximumscore 2 punten (vraag 17)

Maximumscore 2 punten (vraag 18)

Het juiste antwoord is:

Vraag 17:

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $¥ 1 = \$ 0,00793$
 $(0,00793 / 80) \times 100 \rightarrow ¥ 1 = \$ 0,0099125$
- $¥ 1 / 0,0099125 \rightarrow \$ 1 = ¥ 100,88$

Vraag 18

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een verlaging van de rente betekent dat buitenlandse beleggers minder geïnteresseerd zullen zijn in het sparen / beleggen in Japan.
- Hierdoor daalt de vraag naar de Japanse yen en volgt een daling van de wisselkoers van de Japanse yen in dollars.

Of

- Een verlaging van de rente betekent dat binnenlandse spaarders geïnteresseerd zullen zijn in het sparen / beleggen in het buitenland.
- Hierdoor stijgt het aanbod van de Japanse yen en volgt een daling van de wisselkoers van de Japanse yen in dollars.

40. Economie VWO 2022, tijdvak 3, vraag 6

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 3 – vraag 6

In 1959 vond de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) een enorm aardgasveld in de Groningse bodem. Leidingen werden aangelegd zodat huishoudens van aardgas konden worden voorzien. Ook werden veel langlopende exportcontracten voor aardgas afgesloten. Hierdoor stroomde er veel geld in de Nederlandse schatkist waarmee de overheid een deel van haar lopende uitgaven financierde. Beleggingsexpert Van Zijl kijkt in het jaar 2017 terug op deze periode: "De jarenlange export van gas veroorzaakte, via de koers van de toenmalige gulden, werkloosheid."

Leg uit dat volgens Van Zijl de export van gas tot werkloosheid heeft kunnen leiden.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De Nederlandse export van gas leidde tot een toenemende vraag naar de gulden, waardoor de koers steeg, de internationale concurrentiepositie verslechterde.
- En de export van veel andere goederen en diensten daalde, met als gevolg daling van de productie en stijging van de werkloosheid.

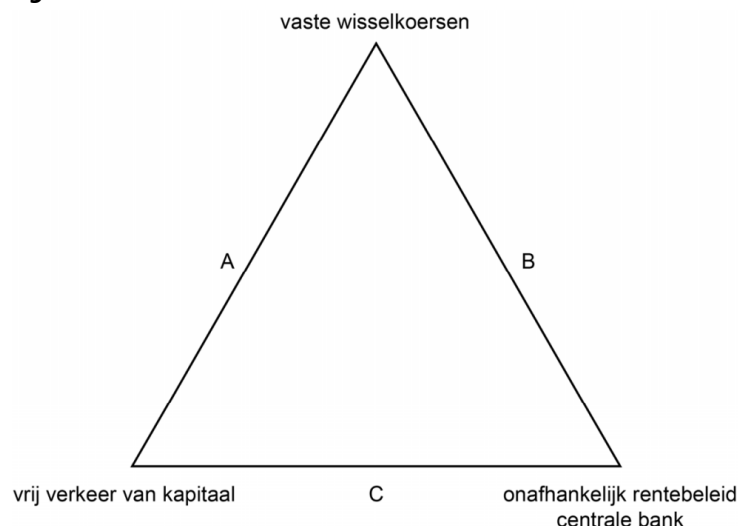
41. Economie VWO 2024, tijdvak 2, vraag 27

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 27

Westland en Oostland vormen elkaars belangrijkste handelspartners. De economie van Westland verkeert in een laagconjunctuur met een ruime arbeidsmarkt. De economie van Oostland verkeert in een hoogconjunctuur met een krappe arbeidsmarkt. Figuur 1 toont het trilemma dat kan worden gebruikt om te analyseren welke drie beleidsopties er zijn om beide economieën in een evenwichtige situatie te krijgen.

Figuur 1: het trilemma van monetair beleid

Leg uit dat bij beleidsoptie B internationaal kapitaalverkeer moet worden beperkt.

Maximumscore 2 punten

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat een renteaanpassing leidt tot een appreciatie/depreciatie van de wisselkoers.
- een uitleg dat daardoor de vraag naar / het aanbod van de munt moet worden gecontroleerd.

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als de centrale bank de rente verhoogt bij een vaste wisselkoers, ontstaat er een kapitaalstroom vanuit het buitenland naar dit land omdat de rente er hoger is. Dat betekent dat de koers zal appreciëren.
- Om dat te voorkomen moet de centrale bank de kapitaalstroom tegenhouden en daardoor wordt het kapitaalverkeer beperkt.

42. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 7

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 7

Aruba heeft een eigen centrale bank en een eigen munt, de Arubaanse florin (AWG). Aruba heeft sinds 1986 een vaste wisselkoersverhouding van de AWG ten opzichte van de (stabiele) Amerikaanse dollar (USD) waarbij $1 \text{ AWG} = 0,558 \text{ USD}$. De Verenigde Staten zijn een belangrijke handelspartner van Aruba.

Aruba heeft vrij kapitaalverkeer met het buitenland. Er is sprake van een trilemma bij het monetair beleid: de centrale bank van Aruba kan geen onafhankelijke rentepolitiek voeren.

Leg uit dat de centrale bank van Aruba geen onafhankelijke rentepolitiek kan voeren.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als de centrale bank van Aruba de rente verhoogt, zal (door het vrije kapitaalverkeer) de kapitaalinstroom van beleggers uit het buitenland toenemen,
- hierdoor ontstaat meer vraag naar de Arubaanse florin waardoor de wisselkoers apprecieert en bij een vaste wisselkoers wil de centrale bank dit voorkomen.

6.4 Conjunctuuranalyse met IS-MB-GA model (gesloten economie)

43. Economie VWO 2023, tijdvak 1, vraag 20

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 20

De regering van een land discussieert over mogelijkheden om het bestaande overheidstekort terug te dringen. Een van de opties is het verlagen van de algemene heffingskorting bij de inkomstenbelasting, dat levert € 2 miljard extra autonome belastinginkomsten op. Econoom Maria Kempes onderzoekt deze optie, waarbij ze uitgaat van een gesloten economie.

Tabel 1: enkele uitkomsten van het model

rente	aanpassing algemene heffingskorting (in miljarden)	overheids-bestedingen (in miljarden)	consumptie (in miljarden)	bbp (in miljarden)
8%		100	180	330
8%	-2	100	177	327
5,6%	-2	100	178,5	330

Kempes beweert: "Op basis van tabel 1 blijkt dat de nominale daling van het bbp groter is dan de nominale daling van de algemene heffingskorting. Dat is het gevolg van de multiplierwerking."

Leg de bewering van Kempes uit. Bereken daarvoor eerst de grootte van de multiplier van de algemene heffingskorting.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Een verlaging van de heffingskorting (HK) van € 2 miljard leidt tot een daling van het bbp met € 3 miljard. De multiplier is $\Delta Y / \Delta HK \rightarrow -3 / -2 = 1,5$
- Door de verlaging van de heffingskorting daalt de consumptie waardoor het bbp daalt. Door het lagere inkomen dalen de bestedingen verder, waardoor het inkomen nog verder daalt. Op termijn daalt het inkomen (met € 3 miljard) meer dan de daling van de heffingskorting (met 2 miljard)

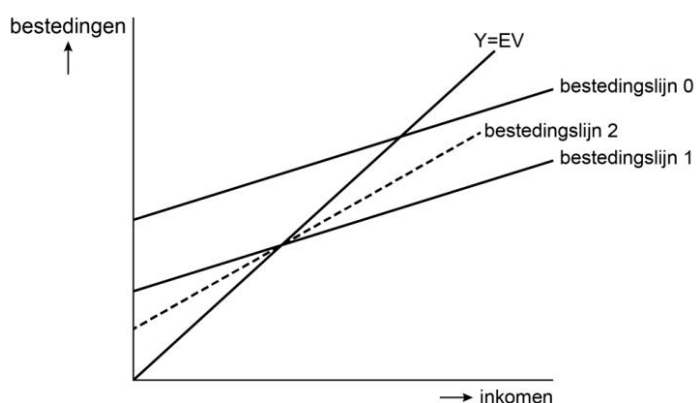
44. Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 13 en 14

Oefenvraag voorbeeldopgaven 2022 – vraag 13 en 14

Een econoom voorspelt al enige jaren de economie van haar land. In de loop van 2022 merkt ze een plotselinge en zeer sterke daling van het consumentenvertrouwen op, waardoor de autonome bestedingen dalen. Haar oorspronkelijke verwachting dat in 2022 de economie in een situatie van bestedingsevenwicht zou komen, is daarom achterhaald. Ze gebruikt het Keynesiaans kruis voor een gesloten economie om een analyse uit te voeren. De oorspronkelijk verwachting wordt weergegeven via bestedingslijn 0.

Figuur 1 Keynesiaans kruis

EV = effectieve vraag en Y = inkomen

Vraag 13: Verklaar welke bestedingslijn de correcte verschuiving weergeeft van de daling van het consumentenvertrouwen.

Vraag 14: Leg uit waarom het inkomen meer is gedaald dan de daling van de autonome bestedingen.

Maximumscore 2 punten (vraag 13)

Maximumscore 2 punten (vraag 14)

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Vraag 13:

- Bestedingslijn 1: omdat er sprake is van een daling van de autonome consumptie zullen de bestedingen gegeven ieder inkomen dalen, waardoor de bestedingslijn parallel naar beneden schuift.
(Bij bestedingslijn 2 verandert de marginale consumptiequote, waar gezien de context geen sprake van is)

Vraag 14:

- Een daling van de autonome consumptie leidt tot een daling van de effectieve vraag waardoor het inkomen daalt. Door een daling van het inkomen zullen consumptie / bestedingen verder dalen waardoor de daarmee ook het inkomen. Door deze multiplierwerking is het inkomen.

45. Economie VWO 2024, tijdvak 1, vraag 20

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 20

De IS-curve geeft het verband weer tussen de reële rente en het reële inkomen. Hier is sprake van ruilen over de tijd.

Leg uit dat het dalend verband van de IS-curve aantoont dat huishoudens ruilen over de tijd.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als de reële rente stijgt wordt sparen aantrekkelijker / lenen duurder en zullen de consumptie / investeringen afnemen.
- Dit betekent dat huishoudens hun bestedingen uitstellen (en dus ruilen over de tijd).

of

- Als de reële rente daalt wordt sparen minder aantrekkelijk / lenen wordt goedkoper en zullen consumptie / investeringen toenemen.
- Dit betekent dat huishoudens hun bestedingen naar voren halen (en dus ruilen over de tijd).

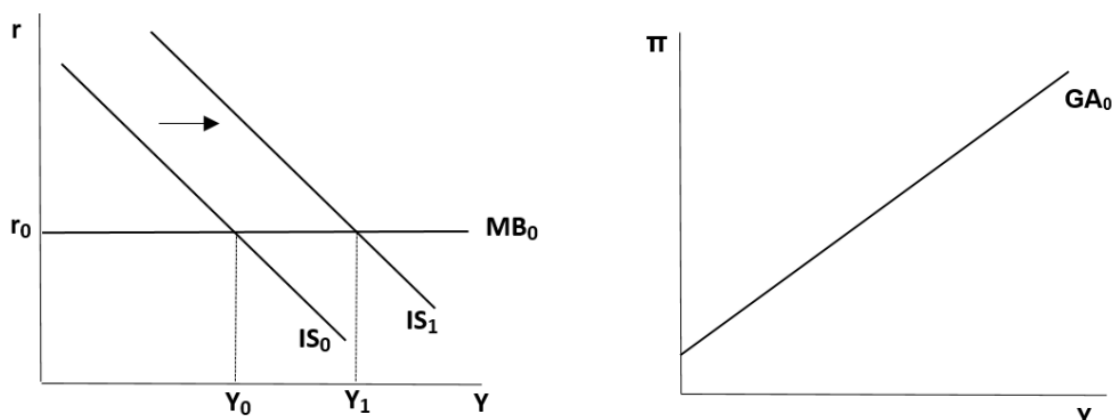
46. Economie VWO voorbeeldopgaven 2022, vraag 8

Oefenvraag voorbeeldopgaven 2022 – vraag 8

De economie van een euroland bevindt zich na jaren van economische groei in output gap van nul ($Y = Y^*$). In het land wordt gediscussieerd over de gevolgen van de economische groei. De grootste regeringspartij vindt dat na jaren van crisis de bevolking nu moet profiteren van het gestegen nationale inkomen en besluit de (autonome) belastingen te verlagen. Een econoom analyseert de gevolgen van deze maatregel met onderstaand IS-MB-GA-model. Y is het reëel inkomen, r is de reële rente en π is de inflatie. In het model geldt dat $Y_0 = Y^*$.

Figuur 1: IS-MB-GA-model

Leg uit waarom het inkomen verandert door de belastingverlaging. Leg dit uit aan de hand van de verschuiving van de IS-curve.

Maximumscore 2 punten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de belastingverlaging stijgt het besteedbaar inkomen. Daardoor stijgt de consumptie. Daardoor nemen de totale bestedingen toe en stijgt het inkomen Y . De toename van de bestedingen (gegeven de rente) leidt tot een verschuiving van de IS-curve.

